

Recommendation (No. 168) Concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons)

The General Conference of the International Labour Organisation,

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office and having met in its Sixty-ninth Session on 1 June 1983, and

Noting the existing international standards contained in the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955, and

Noting that since the adoption of the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955, significant developments have occurred in the understanding of rehabilitation needs, the scope and organisation of rehabilitation services, and the law and practice of many Members on the questions covered by that Recommendation, and

Considering that the year 1981 was declared by the United Nations General Assembly the International Year of Disabled Persons, with the theme "full participation and equality" and that a comprehensive World Programme of Action concerning Disabled Persons is to provide effective measures at the international and national levels for the realisation of the goals of "full participation" of disabled persons in social life and development, and of "equality", and

Considering that these developments have made it appropriate to adopt new international standards on the subject which take account, in particular, of the need to ensure equality of opportunity and treatment to all categories of disabled persons, in both rural and urban areas, for employment and integration into the community, and

Having decided upon the adoption of certain proposals with regard to vocational rehabilitation which is the fourth item on the agenda of the session, and

Having determined that these proposals shall take the form of a Recommendation supplementing the Vocational Rehabilitation

ILO:s rekommendation (nr 168) om yrkesinriktad rehabilitering och arbete (personer med handikapp)

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

som har sammankallats till Genève av styrelsen för internationella arbetsbyrå och samlats där den 1 juni 1983 till sitt sextionde möte,

åberopar nu gällande internationella normer som ingår i 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra,

konstaterar att alltsedan antagandet av 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra har en betydande utveckling skett när det gäller förståelsen för rehabiliteringsbehov, omfattningen och organisationen av rehabiliteringsservice liksom lagstiftning och praxis i många medlemsstater rörande de frågor som omfattas av nämnda rekommendation,

beaktar att år 1981 av Förenta nationernas generalförsamling proklamerades som det internationella handikappåret med temat "full delaktighet och jämlikhet" och att ett världsomfattande handlingsprogram rörande personer med handikapp förutses resultera i effektiva åtgärder på internationell och nationell nivå i syfte att förverkliga målen "full delaktighet" för personer med handikapp i samhällslivet och samhällsutvecklingen samt "jämlikhet".

anser att denna utveckling ger anledning att anta nya internationella normer i ämnet vilka särskilt tar hänsyn till behovet att tillförsäkra alla kategorier handikappade personer, såväl på landsbygden som i städerna, lika möjligheter och lika behandling vad avser arbete och integrering i samhället,

har beslutat anta vissa förslag om yrkesinriktad rehabilitering, en fråga som utgör den fjärde punkten på mötet's dagordning,

har fastställt att dessa förslag skall ta formen av en rekommendation som komplement till 1983 års konvention om yrkesinriktad re-

and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983, and the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955.

adopts this twentieth day of June of the year one thousand nine hundred and eighty-three the following Recommendation, which may be cited as the Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Recommendation, 1983.

I. Definitions and Scope

1. In applying this Recommendation, as well as the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955, Members should consider the term "disabled person" as meaning an individual whose prospects of securing, retaining and advancing in suitable employment are substantially reduced as a result of a duly recognised physical or mental impairment.

2. In applying this Recommendation, as well as the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955, Members should consider the purpose of vocational rehabilitation, as defined in the latter Recommendation, as being to enable a disabled person to secure, retain and advance in suitable employment and thereby to further such person's integration or reintegration into society.

3. The provisions of this Recommendation should be applied by Members through measures which are appropriate to national conditions and consistent with national practice.

4. Vocational rehabilitation measures should be made available to all categories of disabled persons.

5. In planning and providing services for the vocational rehabilitation and employment of disabled persons, existing vocational guidance, vocational training, placement, employment and related services for workers generally should, wherever possible, be used with any necessary adaptations.

6. Vocational rehabilitation should be started as early as possible. For this purpose, health-care systems and other bodies responsible for medical and social rehabilitation

habilitering och arbete (personer med handikapp) och 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra och

antar denna den tjugonde dagen i juni månad år nittonhundraåttiotre följande rekommendation, som kan kallas 1983 års rekommendation om yrkesinriktad rehabilitering och arbete (personer med handikapp).

I. Definitioner och tillämpningsområde

1. Vid tillämpning av såväl denna rekommendation som 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra bör medlemsstaterna med uttrycket "person med handikapp" förstå en person vars utsikter att erhålla, behålla och bli befördrad i lämpligt arbete är väsentligt begränsade till följd av en i vederbörlig ordning konstaterad fysisk eller psykisk skada.

2. Vid tillämpningen av såväl denna rekommendation som 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra bör medlemsstaterna sätta som mål för den yrkesinriktade rehabiliteringen, såsom den definieras i den sistnämnda rekommendationen, att göra det möjligt för en person med handikapp att erhålla, behålla och bli befördrad i lämpligt arbete och därigenom främja en sådan persons integrering eller återintegrering i samhället.

3. Bestämmelserna i denna rekommendation bör tillämpas av medlemsstaterna genom åtgärder som är lämpliga med hänsyn till nationella förhållanden och överensstämmer med nationell praxis.

4. Åtgärder för yrkesinriktad rehabilitering bör göras tillgängliga för alla kategorier personer med handikapp.

5. Vid planering och tillhandahållande av service för att tillförsäkra personer med handikapp yrkesinriktad rehabilitering och arbete bör befintlig arbetsväglednings-, yrkesutbildnings-, arbetsplacerings-, arbetsförmedlingsservice och andra likartade tjänster för arbetstagare i allmänhet, i den utsträckning det kan ske, användas med erforderlig anpassning.

6. Yrkesinriktad rehabilitering bör påbörjas så tidigt som möjligt. I detta syfte bör hälso- och sjukvården och andra organ som ansvarar för medicinsk och social rehabilite-

should co-operate regularly with those responsible for vocational rehabilitation.

II. Vocational Rehabilitation and Employment Opportunities

7. Disabled persons should enjoy equality of opportunity and treatment in respect of access to, retention of and advancement in employment which, wherever possible, corresponds to their own choice and takes account of their individual suitability for such employment.

8. In providing vocational rehabilitation and employment assistance to disabled persons, the principle of equality of opportunity and treatment for men and women workers should be respected.

9. Special positive measures aimed at effective equality of opportunity and treatment between disabled workers and other workers should not be regarded as discriminating against other workers.

10. Measures should be taken to promote employment opportunities for disabled persons which conform to the employment and salary standards applicable to workers generally.

11. Such measures, in addition to those enumerated in Part VII of the Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation, 1955, should include:

(a) appropriate measures to create job opportunities on the open labour market, including financial incentives to employers to encourage them to provide training and subsequent employment for disabled persons, as well as to make reasonable adaptations to workplaces, job design, tools, machinery and work organisation to facilitate such training and employment;

(b) appropriate government support for the establishment of various types of sheltered employment for disabled persons for whom access to open employment is not practicable;

(c) encouragement of co-operation between sheltered and production workshops on organisation and management questions so as to improve the employment situation of their disabled workers and, wherever possible, to help prepare them for employment under normal conditions;

ring samarbeta regelbundet med dem som är ansvariga för yrkesinriktad rehabilitering.

II. Yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmöjligheter

7. Personer med handikapp bör åtnjuta lika möjligheter och lika behandling när det gäller tillträde till, bibehållande av och befordran i ett arbete som, där så är möjligt, svarar mot deras eget val och tar hänsyn till deras individuella lämplighet för sådant arbete.

8. Principen om lika möjligheter för och lika behandling av manliga och kvinnliga arbetstagare bör iaktas då yrkesinriktad rehabilitering och förmedlingsservice tillhandahålls personer med handikapp.

9. Särskilda positiva åtgärder som syftar till full jämlikhet mellan arbetstagare med handikapp och andra arbetstagare bör inte anses diskriminera andra arbetstagare.

10. Åtgärder bör vidtas för att främja arbetsmöjligheter för personer med handikapp, vilka överensstämmer med de normer för anställning och lön som tillämpas för arbetstagare i allmänhet.

11. Sådana åtgärder bör utöver dem som uppräknas i 1955 års rekommendation om arbetsvård för partiellt arbetsföra, del VII, omfatta:

(a) lämpliga åtgärder för att skapa arbetstillfällen på den reguljära arbetsmarknaden, inberäknat ekonomiskt stöd till arbetsgivare för att stimulera dem att tillhandahålla utbildning och påföljande anställning för personer med handikapp liksom även att vidta rimlig anpassning av arbetsplatser, arbetsplanering, verktyg, maskiner och arbetsorganisation för att underlätta sådan utbildning och anställning,

(b) lämpligt statligt stöd för inrättande av olika slag av skyddat arbete för personer med handikapp för vilka tillträde till den reguljära arbetsmarknaden inte är möjligt,

(c) främjande av samarbete mellan skyddade verkstäder i organisations- och administrativa frågor för att förbättra arbetssituationen för deras anställda med handikapp och då så är möjligt bidra till att förbereda dem för arbete under normala förhållanden.

(d) appropriate government support to vocational training, vocational guidance, sheltered employment and placement services for disabled persons run by non-governmental organisations;

(e) encouragement of the establishment and development of co-operatives by and for disabled persons and, if appropriate, open to workers generally;

(f) appropriate government support for the establishment and development of small-scale industry, co-operative and other types of production workshops by and for disabled persons (and, if appropriate, open to workers generally), provided such workshops meet defined minimum standards;

(g) elimination, by stages if necessary, of physical, communication and architectural barriers and obstacles affecting transport and access to and free movement in premises for the training and employment of disabled persons; appropriate standards should be taken into account for new public buildings and facilities;

(h) wherever possible and appropriate, facilitation of adequate means of transport to and from the places of rehabilitation and work according to the needs of disabled persons;

(i) encouragement of the dissemination of information on examples of actual and successful instances of the integration of disabled persons in employment;

(j) exemption from the levy of internal taxes or other internal charges of any kind, imposed at the time of importation or subsequently on specified articles, training materials and equipment required for rehabilitation centres, workshops, employers and disabled persons, and on specified aids and devices required to assist disabled persons in securing and retaining employment;

(k) provision of part-time employment and other job arrangements, in accordance with the capabilities of the individual disabled person for whom full-time employment is not immediately, and may not ever be, practicable;

(l) research and the possible application of its results to various types of disability in order to further the participation of disabled persons in ordinary working life;

(m) appropriate government support to

(d) lämpligt statligt stöd till yrkesutbildning, arbetsvägledning, skyddat arbete och platsförmedlingsservice för personer med handikapp, som bedrivs av icke statliga organisationer.

(e) främjande av att kooperativa företag bildas och utvecklas av och för personer med handikapp och, om så är lämpligt, öppna för arbetstagare i allmänhet.

(f) lämpligt statligt stöd för bildandet och utvecklandet av småindustri, kooperativa och andra slag av verkstäder av och för personer med handikapp (och, om så är lämpligt, öppna för arbetstagare i allmänhet), förutsatt att sådana verkstäder uppfyller fastställda miniminormer.

(g) undanröjande, om så erfordras i etapper, av fysiska, byggnadstekniska och kommunikationshinder som inverkar på transporter och tillträde till samt möjligheten att fritt röra sig i byggnader där personer med handikapp utbildas och arbetar; lämpliga normer bör beaktas ifråga om nya offentliga byggnader och serviceinrättningar.

(h) där så är möjligt och lämpligt, främjande av lämpliga transportmedel till och från arbetsplatsen i enlighet med handikappade personers behov.

(i) stöd till spridning av information om exempel på verkliga fall där handikappade personer framgångsrikt har integrerats i arbete.

(j) befrielse från skatter eller från andra avgifter som påförs vid importtillfället eller därefter vad gäller specificerade varor, utbildningsmaterial och utrustning, som behövs vid rehabiliteringscenter och verkstäder, av arbetsgivare och personer med handikapp, och specificerade hjälpmedel samt anordningar, som behövs för att personer med handikapp skall kunna få och behålla ett arbete.

(k) tillhandahållande av deltidsarbete och andra arrangemang som överensstämmer med den enskilde handikappade personens förmåga i de fall heltidsarbete inte är omedelbart möjligt och kanske aldrig blir det.

(l) forskning och möjlig tillämpning av dess resultat med avseende på olika slag av handikapp i syfte att främja handikappade personers deltagande i vanligt arbetsliv.

(m) lämpliga statliga åtgärder för att undan-

eliminate the potential for exploitation within the framework of vocational training and sheltered employment and to facilitate transition to the open labour market.

12. In devising programmes for the integration or reintegration of disabled persons into working life and society, all forms of training should be taken into consideration; these should include, where necessary and appropriate, vocational preparation and training, modular training, training in activities of daily living, in literacy and in other areas relevant to vocational rehabilitation.

13. To ensure the integration or reintegration of disabled persons into ordinary working life, and thereby into society, the need for special support measures should also be taken into consideration, including the provision of aids, devices and ongoing personal services to enable disabled persons to secure, retain and advance in suitable employment.

14. Vocational rehabilitation measures for disabled persons should be followed up in order to assess the results of these measures.

III. Community Participation

15. Vocational rehabilitation services in both urban and rural areas and in remote communities should be organised and operated with the fullest possible community participation, in particular with that of the representatives of employers', workers' and disabled persons' organisations.

16. Community participation in the organisation of vocational rehabilitation services for disabled persons should be facilitated by carefully planned public information measures with the aims of:

(a) informing disabled persons, and if necessary their families, about their rights and opportunities in the employment field; and

(b) overcoming prejudice, misinformation and attitudes unfavourable to the employment of disabled persons and their integration or reintegration into society.

17. Community leaders and groups, including disabled persons themselves and their organisations, should co-operate with

röja möjligheten att orätt utnyttjande sker inom ramen för yrkesutbildning och skyddat arbete samt för att underlätta övergång till den reguljära arbetsmarknaden.

12. Vid utarbetande av program för handikappade personers integrering eller återintegrering i arbetsliv och samhälle bör alla former av utbildning övervägas; dessa bör där så är behövligt och lämpligt omfatta yrkesförberedelse och -utbildning, modulträning, träning i det dagliga livets aktiviteter och i läs- och skrivkunnighet och på andra områden som är relevanta för yrkesinriktad rehabilitering.

13. I syfte att integrera eller återintegrera en handikappad person i vanligt arbetsliv och därmed i samhället, bör behovet av särskilda stödåtgärder beaktas, inbegripet hjälpmedel, anordningar och fortlöpande personlig service för att möjliggöra för personer med handikapp att få, behålla och bli befordrade i lämpligt arbete.

14. Åtgärder för yrkesinriktad rehabilitering av personer med handikapp bör följas upp så att resultaten av dessa åtgärder kan utvärderas.

III. Samhällets medverkan

15. Yrkesinriktad rehabilitering bör både i städer och på landsbygden och i glesbygder organiseras och genomföras med största möjliga samhällsmedverkan, i synnerhet av företrädare för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och handikappades organisationer.

16. Medverkan från samhällets sida med att organisera yrkesinriktad rehabilitering för personer med handikapp bör underlättas genom omsorgsfullt planerade offentliga informationsåtgärder i syfte att:

(a) informera personer med handikapp och när så är nödvändigt deras familjer om deras rättigheter och möjligheter i fråga om arbete, och

(b) övervinna fördomar, felaktig information och negativa attityder vilka är till hinder för handikappade personers arbete och för deras integrering eller återintegrering i samhället.

17. Företrädare för samhället och olika grupper i samhället, däribland de handikappade själva och deras organisationer, bör

health, social welfare, education, labour and other relevant government authorities in identifying the needs of disabled persons in the community and in ensuring that, wherever possible, disabled persons are included in activities and services available generally.

18. Vocational rehabilitation and employment services for disabled persons should be integrated into the mainstream of community development and where appropriate receive financial, material and technical support.

19. Official recognition should be given to voluntary organisations which have a particularly good record of providing vocational rehabilitation services and enabling disabled persons to be integrated or reintegrated into the worklife of the community.

IV. Vocational Rehabilitation in Rural Areas

20. Particular efforts should be made to ensure that vocational rehabilitation services are provided for disabled persons in rural areas and in remote communities at the same level and on the same terms as those provided for urban areas. The development of such services should be an integral part of general rural development policies.

21. To this end, measures should be taken, where appropriate, to:

(a) designate existing rural vocational rehabilitation services or, if these do not exist, vocational rehabilitation services in urban areas as focal points to train rehabilitation staff for rural areas;

(b) establish mobile vocational rehabilitation units to serve disabled persons in rural areas and to act as centres for the dissemination of information on rural training and employment opportunities for disabled persons;

(c) train rural development and community development workers in vocational rehabilitation techniques;

(d) provide loans, grants or tools and materials to help disabled persons in rural communities to establish and manage co-operatives or to work on their own account in cottage industry or in agricultural, craft or other activities;

samarbeta med hälsovårds-, social-, utbildnings-, arbetsmarknads- och andra berörda statliga myndigheter för att lära känna de behov som handikappade personer i samhället har och för att se till att, där så är möjligt, handikappade personer får del av de aktiviteter och den service som finns för befolkningen i allmänhet.

18. Yrkesinriktad rehabilitering och arbetsförmedlingsservice för personer med handikapp bör integreras i den allmänna utvecklingen i samhället och där så är lämpligt åtnjuta finansiellt, materiellt och tekniskt stöd.

19. Officiellt erkännande bör ges frivilliga organisationer som har visat särskilt goda resultat när det gäller att tillhandahålla yrkesinriktad rehabilitering och göra det möjligt för personer med handikapp att integreras eller återintegreras i aktivt samhällsliv.

IV. Yrkesinriktad rehabilitering på landsbygden

20. Särskilda ansträngningar bör göras för att se till att yrkesinriktad rehabilitering erbjuds handikappade personer på landsbygden och i glesbygder på samma nivå och på samma villkor som i städerna. Utbyggnaden av sådan service bör ingå som en del av den allmänna politiken rörande landsbygdens utveckling.

21. I detta syfte bör åtgärder vidtas då så är lämpligt för att:

(a) utse befintlig yrkesinriktad rehabiliteringsservice på landsbygden eller, om sådan inte finns, yrkesinriktad rehabiliteringsservice i städerna till centrum för utbildning av rehabiliteringspersonal för landsbygden,

(b) upprätta rörliga enheter för yrkesinriktad rehabilitering som skall betjäna personer med handikapp på landsbygden och utgöra centra för informationsspridning om utbildnings- och arbetsmöjligheter på landsbygden för personer med handikapp,

(c) utbilda personal, som arbetar med landsbygdens utveckling och samhällsutveckling i allmänhet, i yrkesinriktad rehabiliteringsmetodik,

(d) bevilja lån, bidrag eller verktyg och material för att hjälpa personer med handikapp på landsbygden att upprätta och driva kooperativ eller arbeta som egna företagare inom småindustri, jordbruk, hantverk eller annan verksamhet,

(e) incorporate assistance to disabled persons into existing or planned general rural development activities;

(f) facilitate disabled persons' access to housing within reasonable reach of the workplace.

V. Training of Staff

22. In addition to professionally trained rehabilitation counsellors and specialists, all other persons who are involved in the vocational rehabilitation of disabled persons and the development of employment opportunities should be given training or orientation in rehabilitation issues.

23. Persons engaged in vocational guidance, vocational training and placement of workers generally should have an adequate knowledge of disabilities and their limiting effects, as well as a knowledge of the support services available to facilitate a disabled person's integration into active economic and social life. Opportunities should be provided for such persons to update their knowledge and extend their experience in these fields.

24. The training, qualifications and remuneration of staff engaged in the vocational rehabilitation and training of disabled persons should be comparable to those of persons engaged in general vocational training who have similar duties and responsibilities; career opportunities should be comparable for both groups of specialists and transfers of staff between vocational rehabilitation and general vocational training should be encouraged.

25. Staff of vocational rehabilitation, sheltered and production workshops should receive, as part of their general training and as appropriate, training in workshop management as well as in production and marketing techniques.

26. Wherever sufficient numbers of fully trained rehabilitation staff are not available, measures should be considered for recruiting and training vocational rehabilitation aides and auxiliaries. The use of such aides and auxiliaries should not be resorted to as a permanent substitute for fully trained staff. Wherever possible, provision should be made for further training of such personnel in order to integrate them fully into the trained staff.

(e) inordna hjälp till handikappade i befintliga eller planerade åtgärder för befolkningen i allmänhet i syfte att utveckla landsbygden.

(f) underlätta för personer med handikapp att bo inom rimligt avstånd från arbetsplatsen.

V. Utbildning av personal

22. Utöver utbildade rådgivare och specialister inom yrkesinriktad rehabilitering bör alla andra personer som arbetar med yrkesinriktad rehabilitering av personer med handikapp och utveckling av arbetsmöjligheter få utbildning och orientering i rehabiliteringsfrågor.

23. Personer som arbetar med arbetsvägledning, yrkesutbildning och arbetsplacering i allmänhet bör ha en tillräcklig kännedom om handikapp och deras begränsande effekter, lika väl som kännedom om det stöd som finns tillgängligt för att underlätta handikappade personers integrering i aktivt ekonomiskt och socialt liv. Möjligheter bör ges åt sådana personer att hålla sina kunskaper aktuella och vidga sina erfarenheter på dessa områden.

24. Personal verksam med yrkesinriktad rehabilitering och utbildning av personer med handikapp bör ha utbildning, kvalifikationer och lön jämförbara med vad som gäller för personal verksam med yrkesutbildning i allmänhet och med liknande uppgifter och ansvar; karriärmöjligheterna för dessa båda grupper av specialister bör vara jämförbara och överflyttning av personal mellan yrkesinriktad rehabilitering och yrkesutbildning i allmänhet bör uppmuntras.

25. Personal inom yrkesinriktad rehabilitering och skyddade verkstäder bör som en del av sin allmänna utbildning och då så är lämpligt få utbildning såväl i administration som i produktions- och marknadsföringsteknik.

26. Då tillräckligt antal fullt utbildad rehabiliteringspersonal inte finns att tillgå, bör åtgärder övervägas för att rekrytera och utbilda hjälppersonal inom yrkesinriktad rehabilitering. Användning av sådan hjälppersonal bör inte tillgripas som varaktig ersättning för fullt utbildad personal. Då så är möjligt bör åtgärder vidtas för att vidareutbilda sådan personal i syfte att integrera den med den fullt utbildade personalen.

27. Where appropriate, the establishment of regional and subregional vocational rehabilitation staff training centres should be encouraged.

28. Staff engaged in vocational guidance, vocational training, placement and employment support of disabled persons should have appropriate training and experience to recognise the motivational problems and difficulties that disabled persons may experience and, within their competence, deal with the resulting needs.

29. Where appropriate, measures should be taken to encourage disabled persons to undergo training as vocational rehabilitation personnel and to facilitate their entry into employment in the rehabilitation field.

30. Disabled persons and their organisations should be consulted in the development, provision and evaluation of training programmes for vocational rehabilitation staff.

VI. The Contribution of Employers' and Workers' Organisations to the Development of Vocational Rehabilitation Services

31. Employers' and workers' organisations should adopt a policy for the promotion of training and suitable employment of disabled persons on an equal footing with other workers.

32. Employers' and workers' organisations, together with disabled persons and their organisations, should be able to contribute to the formulation of policies concerning the organisation and development of vocational rehabilitation services, as well as to carry out research and propose legislation in this field.

33. Wherever possible and appropriate, representatives of employers', workers' and disabled persons' organisations should be included in the membership of the boards and committees of vocational rehabilitation and training centres used by disabled persons, which make decisions on policy and technical matters, with a view to ensuring that the vocational rehabilitation programmes correspond to the requirements of the various economic sectors.

27. Då så är lämpligt bör inrättandet av regionala och lokala utbildningscentra för personal inom yrkesinriktad rehabilitering främjas.

28. Personal verksam med arbetsvägledning, yrkesutbildning, arbetsplacering och sysselsättningsstöd för personer med handikapp bör ha sådan utbildning och erfarenhet att den kan känna igen de motivationsproblem och svårigheter som en handikappad person kan ha och, inom ramen för sin kompetens, gripa sig an med de därav uppkomna behoven.

29. Då så är lämpligt bör åtgärder vidtas för att uppmuntra personer med handikapp att genomgå utbildning till arbete med yrkesinriktad rehabilitering och underlätta deras tillträde till arbete på rehabiliteringsområdet.

30. Personer med handikapp och deras organisationer bör rådfrågas vid utarbetande, genomförande och utvärdering av utbildningsprogram för personal inom yrkesinriktad rehabilitering.

VI. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas medverkan i utvecklingen av yrkesinriktad rehabiliteringsservice

31. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna bör anta riktlinjer i syfte att främja utbildning och lämpligt arbete för personer med handikapp på lika villkor som för andra anställda.

32. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna bör, tillsammans med handikappade personer och deras organisationer, ges möjlighet att medverka vid utformningen av riktlinjer för organisation och utveckling av yrkesinriktad rehabiliteringsservice, och även att utföra forskning och föreslå lagstiftning inom detta område.

33. Då så är möjligt och lämpligt bör företrädare för arbetsgivar-, arbetstagar- och handikapporganisationer ingå som medlemmar i styrelser och kommittéer vid institut för yrkesinriktad rehabilitering och utbildning anlitade av handikappade personer vilka fattar beslut i policy- och tekniska frågor, detta i syfte att se till att programmen för yrkesinriktad rehabilitering svarar mot kraven inom olika ekonomiska sektorer.

34. Wherever possible and appropriate, employers and workers' representatives in the undertaking should co-operate with appropriate specialists in considering the possibilities for vocational rehabilitation and job reallocation of disabled persons employed by that undertaking and for giving employment to other disabled persons.

35. Wherever possible and appropriate, undertakings should be encouraged to establish or maintain their own vocational rehabilitation services, including various types of sheltered employment, in close co-operation with community-based and other rehabilitation services.

36. Wherever possible and appropriate, employers' organisations should take steps to:

(a) advise their members on vocational rehabilitation services which could be made available to disabled workers;

(b) co-operate with bodies and institutions which promote the reintegration of disabled persons into active working life by providing, for instance, information on working conditions and job requirements which disabled persons have to meet;

(c) advise their members on adjustments which could be made for disabled workers to the essential duties or requirements of suitable jobs;

(d) advise their members to consider the impact that reorganisation production methods might have, so that disabled persons are not inadvertently displaced.

37. Wherever possible and appropriate, workers' organisations should take steps to:

(a) promote the participation of disabled workers in discussions at the shop-floor level and in works councils or any other body representing the workers;

(b) propose guidelines for the vocational rehabilitation and protection of workers who become disabled through sickness or accident, whether work-related or not, and have such guidelines included in collective agreements, regulations, arbitration awards or other appropriate instruments;

(c) offer advice on shop-floor arrangements affecting disabled workers, including job adaptation, special work organisation, trial training and employment and the fixing of work norms;

34. Då så är möjligt och lämpligt bör arbetsgivarna och arbetstagarernas företagsrepresentanter samarbeta med lämpliga specialister för att överväga möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering och omplacering av personer med handikapp anställda vid företaget samt till anställning av andra personer med handikapp.

35. Då så är möjligt och lämpligt bör företagen uppmuntras att inrätta eller behålla egen yrkesinriktad rehabilitering, inbegripet olika slag av skyddat arbete, i nära samarbete med samhällelig och annan rehabiliteringsservice.

36. Då så är möjligt och lämpligt bör arbetsgivarorganisationerna vidta åtgärder för att:

(a) ge sina medlemmar råd angående yrkesinriktad rehabilitering som kan ställas till förfogande för arbetstagare med handikapp,

(b) samarbeta med organ och institutioner som främjar återintegrering av personer med handikapp i aktivt arbetsliv, genom att bl.a. tillhandahålla information om arbetsvillkor och krav i arbetslivet som personer med handikapp har att möta,

(c) ge sina medlemmar råd angående anpassning som kan göras för arbetstagare med handikapp vad gäller huvudsakliga arbetsuppgifter eller krav för visst lämpligt arbete,

(d) råda sina medlemmar att beakta den effekt som omorganisation av produktionsmetoder kan ha, så att personer med handikapp inte genom förbiseende trängs undan.

37. Då så är möjligt och lämpligt bör arbetstagarorganisationerna vidta åtgärder för att:

(a) främja handikappade personers deltagande i diskussioner på arbetsplatsen och i företagsnämnder eller i andra organ vilka representerar arbetstagare,

(b) föreslå riktlinjer för yrkesinriktad rehabilitering och skydd för arbetstagare som blir handikappade genom sjukdom eller olycksfall, vare sig det är en arbetsskada eller inte, och att ta med sådana riktlinjer i kollektivavtal, föreskrifter, skiljedomar eller andra lämpliga instrument,

(c) ge råd om arbetsplatsanordningar som berör arbetstagare med handikapp, inbegripet arbetsanpassning, särskild arbetsorganisation, arbetsprövning och provanställning samt fastställande av normer för arbetet,

(d) raise the problems of vocational rehabilitation and employment of disabled persons at trade union meetings and inform their members, through publications and seminars, of the problems of and possibilities for the vocational rehabilitation and employment of disabled persons.

VII. The Contribution of Disabled Persons and Their Organisations to the Development of Vocational Rehabilitation Services

38. In addition to the participation of disabled persons, their representatives and organisations in rehabilitation activities referred to in Paragraphs 15, 17, 30, 32 and 33 of this Recommendation, measures to involve disabled persons and their organisations in the development of vocational rehabilitation services should include:

(a) encouragement of disabled persons and their organisations to participate in the development of community activities aimed at vocational rehabilitation of disabled persons so as to further their employment and their integration or reintegration into society;

(b) appropriate government support to promote the development of organisations of and for disabled persons and their involvement in vocational rehabilitation and employment services, including support for the provision of training programmes in self-advocacy for disabled persons;

(c) appropriate government support to these organisations to undertake public education programmes which project a positive image of the abilities of disabled persons.

VIII. Vocational Rehabilitation under Social Security Schemes

39. In applying the provisions of this Recommendation, Members should also be guided by the provisions of Article 35 of the Social Security (Minimum Standards) Convention, 1952, of Article 26 of the Employment Injury Benefits Convention, 1964, and of Article 13 of the Invalidity, Old-Age and Survivors' Benefits Convention, 1967, in so far as they are not bound by obligations arising out of ratification of these instruments.

40. Wherever possible and appropriate,

(d) ta upp problem som rör yrkesinriktad rehabilitering och arbete för personer med handikapp på fackföreningsmöten och informera medlemmarna genom publikationer och seminarier om dessa problem och om möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering och arbete för personer med handikapp.

VII. Medverkan av personer med handikapp och deras organisationer i utvecklingen av yrkesinriktad rehabiliteringsservice

38. Förutom handikappade personers, deras företrädares och organisationers medverkan i de rehabiliteringsaktiviteter, som nämns i punkterna 15, 17, 30, 32 och 33 i denna rekommendation, bör åtgärderna för att engagera personer med handikapp och deras organisationer i utvecklingen av yrkesinriktad rehabiliteringsservice omfatta:

(a) främjande av medverkan av handikappade personer och deras organisationer i utvecklingen av samhällsaktiviteter vilka har som mål yrkesinriktad rehabilitering av personer med handikapp i syfte att främja arbete för dem samt deras integrering eller återintegrering i samhället,

(b) lämpligt statligt stöd för att främja att organisationer av och för personer med handikapp utvecklas och involveras i yrkesinriktad rehabilitering och arbetsförmedlingsservice, inbegripet stöd för tillhandahållande av utbildningsprogram för personer med handikapp i att själva verka för sin sak,

(c) lämpligt statligt stöd till dessa organisationer för att genomföra allmänna utbildningsprogram med syfte att ge en positiv bild av handikappade personers förmåga.

VIII. Yrkesinriktad rehabilitering inom ramen för socialförsäkringssystemet

39. Vid tillämpning av bestämmelserna i denna rekommendation bör medlemsstaterna också vägledas av bestämmelserna i artikel 35 i 1952 års konvention om minimistandard för social trygghet, artikel 26 i 1964 års konvention om förmåner vid yrkesskada och av artikel 13 i 1967 års konvention om invaliditets-, ålders- och efterlevandeförmåner i den mån de inte är bundna av förpliktelser genom ratifikation av dessa instrument.

40. Då så är möjligt och lämpligt bör social-

social security schemes should provide, or contribute to the organisation, development and financing of training, placement and employment (including sheltered employment) programmes and vocational rehabilitation services for disabled persons, including rehabilitation counselling.

41. These schemes should also provide incentives to disabled persons to seek employment and measures to facilitate a gradual transition into the open labour market.

IX. Co-ordination

42. Measures should be taken to ensure, as far as practicable, that policies and programmes concerning vocational rehabilitation are co-ordinated with policies and programmes of social and economic development (including scientific research and advanced technology) affecting labour administration, general employment policy and promotion, vocational training, social integration, social security, co-operatives, rural development, small-scale industry and crafts, safety and health at work, adaptation of methods and organisation of work to the needs of the individual and the improvement of working conditions.

försäkringssystemen tillhandahålla eller bidra till organisation, utveckling och finansiering av utbildnings-, arbetsplacerings- och sysselsättningsprogram (inklusive skyddad sysselsättning) och yrkesinriktad rehabiliterings-service för personer med handikapp, bl.a. vägledning i rehabiliteringsfrågor.

41. Dessa system bör även stimulera handikappade personer att söka arbete samt underlätta en gradvis övergång till den reguljära arbetsmarknaden.

IX. Samordning

42. Åtgärder bör vidtas för att se till att riktlinjer och program rörande yrkesinriktad rehabilitering så långt det låter sig göra samordnas med riktlinjer och program rörande social och ekonomisk utveckling, (inklusive vetenskaplig forskning och avancerad teknik) som berör arbetsmarknadsadministration, allmän sysselsättningspolitik och sysselsättningsfrämjande åtgärder, yrkesutbildning, social integration, social trygghet, kooperativ, utveckling på landsbygden, småindustri och hantverk, arbetarskydd, anpassning av arbetsmetoder och arbetsorganisation till individens behov samt förbättring av arbetsvillkoren.